

ВИСНОВОК

Волинського національного університету імені Лесі Українки
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Ахмедова Богдана Михайловича на тему «Земельно-ресурсний потенціал
Волинської області та основні напрямки підвищення ефективності його
використання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
103 «Науки про Землю» (галузь знань 10 «Природничі науки»)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Останнім часом проблема зниження родючості ґрунтів загострюється, загрожуючи продовольчій безпеці держави. Основна причина – це порушення технологій раціонального землеробства, що приводить до погіршення якісного стану ґрунтів, їх деградації. Інтенсивне сільськогосподарське використання земель впливає на зменшення родючості ґрунтів у зв'язку з їхнім переущільненням, руйнуванням структури, зниженням водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками. Тому розробка заходів раціонального використання та охорони ґрунтів є актуальною проблемою сьогодення, вирішення якої дозволить зберегти ґрунти і поліпшити їх стан. В структурі земельного фонду області 52% займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень аграрної освоєності земель. Така висока частка земель сільськогосподарського використання характерна не лише для Волинської області, але й в цілому для нашої держави. Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафтів. В той же ж час земельні ресурси, на використанні яких ґрунтується майже 95% обсягу продовольчого фонду та 2/3 фонду товарів споживання, вважаються первинним чинником виробництва й основою економіки України. Тому вартість їх складно переоцінити. Зростає вона останнім часом також у зв'язку із децентралізацією.

В дисертації також досліджуються питання, що відповідають цілям сталого розвитку, прийнятим на саміті ООН на період 2015–2030 рр. і направлених на

інтеграцію екологічних, економічних, соціальних вимірів сталого розвитку країн світу.

Дослідження в рамках дисертаційної роботи безпосередньо пов'язане з Регіональною екологічною програмою "Екологія 2016-2022", затвердженою рішенням Волинської обласної ради від 10.02.2016 р. № 2/27, Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 р., затвердженими Законом України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII, Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 р., затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від від 21.04.2021 р. № 443-р.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна. Представлені в дисертації положення, концептуальні засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, рекомендації та практичні висновки є результатом реалізації авторських ідей і самостійно виконаної наукової праці. Новизна наукових положень полягає у тому, що в дисертації вперше:

- розроблена оцінка ступеня інтенсивності цільового використання земельно-ресурсного потенціалу території в умовах адміністративно-територіальної реформи;
- визначено екологічно допустимий рівень зміни та окреслені заходи з оптимізації розвитку земельно-ресурсного потенціалу території Волинської області.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, результатів та висновків дисертації забезпечена використанням автором об'єктивних даних, а саме: результатів власних експедиційних досліджень в регіоні, здійснених у період 2016-2021 рр., матеріалів Управління екології та природних ресурсів Волинської ОДА, Головного управління статистики Волинської області, Головного управління Держгеокадастру у Волинській області, Державної установи «Волинський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції», наукових публікацій у періодичних вітчизняних виданнях, а також законодавчих та нормативних документів, що регулюють раціональне

використання та охорону земельних ресурсів.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. У дисертації сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків, та рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість у галузі раціонального використання та охорони ґрунтів Волинської області. Зокрема, запропоновано методикау і визначено показники оцінки земельно-ресурсного потенціалу (ЗРП) території. Виокремлено напрями підвищення земельно-ресурсного потенціалу Волинської області з позиції конструктивно-географічного та геоекологічного підходів до вивчення ЗРП території, що дозволяє забезпечити раціоналізацію (оптимізацію) використання, охорони і збереження земельних ресурсів. Проаналізовано природно-географічні та суспільно-географічні чинники формування земельно-ресурсного потенціалу Волинської області як умови конкурентоспроможності регіону. Розглянуто стан земельних ресурсів області. Проаналізовано структуру порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель області. Визначено ступінь трансформації земельно-ресурсного потенціалу Волинської області з метою визначення напрямів підвищення його ефективності за основними видами земель та угідь. Розраховано ступінь сільськогосподарської освоєності території. Визначено коефіцієнт розораності території. Окреслено перелік проблем використання земельних ресурсів області. Запропоновано шляхи підвищення ефективності земельно-ресурсного потенціалу Волинської області.

Використання результатів роботи. Пропозиції щодо раціонального використання земельних ресурсів Волинської області запропоновані для застосування в діяльності державних і місцевих органів влади при проектуванні схем землекористування громад, розробки концепцій розвитку регіональних програм сталого землекористування. А також впроваджені ТзОВ «Інститут земельних відносин та охорони навколишнього середовища» (довідка № 57/1371-21 від 04.03 2021 р.).

Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації викладено державною мовою, логічно та послідовно. Наукова термінологія, що застосовується у роботі є загальновизнаною. Стель викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий і

зрозумілий.

Відповідність чинним вимогам щодо оформлення дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 173 с, з них основного тексту – 146 с. Робота включає 13 таблиць, 20 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 152 позиції. За формальними ознаками робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами від 31.05.2019 р.).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Ахмедова Б. М. на тему «Земельно-ресурсний потенціал Волинської області та основні напрямки підвищення ефективності його використання» відповідає спеціальності 103 «Науки про Землю» (галузь знань 10 «Природничі науки»). Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

Зауваження та рекомендації. Дисертаційна робота містить декілька дискусійних положень і викликає певні зауваження:

- в переліку завдань немає завдання, яке б передбачало розробку теоретичних засад дослідження, а в змісті роботи це є;
- завдання 1 і 2 частково дублюються;
- в контексті предмету роботи «особливості формування, сучасний стан та перспективи розвитку земельно-ресурсного потенціалу території Волинської області» хотілося б, щоб чіткіше були окреслені перспективи розвитку земельно-ресурсного потенціалу території;
- методи дослідження в вступі описані дуже поверхнево і без прив'язки до об'єкту та предмету досліджень;
- в науковій новизні стверджується, що «вперше розроблені тематичні картосхеми районування та відображені територіальні відмінності кількісних та якісних показників земельних ресурсів області». Розробка картосхем – це елемент не наукової новизни, а практичної цінності роботи;
- яким чином визначено екологічно допустимий рівень зміни земельно-

ресурсного потенціалу;

- як можна удосконалити «сутність раціонального природокористування»;
- в огляді літератури (розділ 1.1) згадуються праці вітчизняних та радянських вчених, присвячених земельно-ресурсному потенціалу, проте не згадуються іноземні дослідники, в списку використаних джерел відсутні англомовні публікації;
- розділ 1.3 називається «Методика і показники оцінки земельно-ресурсного потенціалу території». За логікою речей тут має бути методика проведення дисертаційного дослідження. А насправді є підходи до оцінки земельно-ресурсного потенціалу території, алгоритм оцінки і в кінці розділу кілька слів про методи. Має місце невідповідність назви розділу його змісту;
- висновки до розділів занадто загальні, мають констатуючий характер і не розкривають теоретичних та методичних засад дослідження;
- розділ 4 має занадто загальний характер. Натомість він мав би містити дуже чіткі і конкретні рекомендації для ОТГ та с/г товаровиробників як поліпшити стан ґрунтів, де саме його поліпшити.

Здобувачем було враховано більшість рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальне позитивне ставлення до роботи, не зменшують її наукової новизни та практичної значимості і тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Ахмедова Богдана Михайловича на тему «Земельно-ресурсний потенціал Волинської області та основні напрямки підвищення ефективності його використання» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії» Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р.

Кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів

дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Наукові положення, вагомі розробки та результати дослідження опубліковано автором у виданнях відповідно до нормативних вимог Міністерства освіти і науки України. За темою дисертації опубліковано 14 робіт, поміж них: 3 статті у у виданнях, що затверджені МОН України як фахові, 2 – в іноземних виданнях, 8 – доповіді у матеріалах конференцій. Внесок автора у публікації, написані у співавторстві, конкретизовано у переліку опублікованих за темою дисертації праць.

Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилась сертифікованим онлайн-сервісом Unicheck.

Комісія рекомендує Вченій раді Волинського національного університету імені Лесі Українки звернутися з клопотанням до Міністерства освіти і науки України щодо створення спеціалізованої вченої ради з правом прийняти до розгляду та провести разовий захист дисертації Ахмедова Богдана Михайловича на тему «Земельно-ресурсний потенціал Волинської області та основні напрямки підвищення ефективності його використання» у складі:

Голови:

– доктора географічних наук, професора Петліна Валерія Миколайовича (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк);

Рецензентів:

– доктора географічних наук, професора Фесюка Василя Олександровича (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк);

– кандидата географічних наук, доцента Чижевську Ларису Тарасівну (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк);

Опонентів:

– доктора географічних наук, професора Позняка Степана Павловича (Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів);

– доктора географічних наук, доцента Заячука Мирослава Дмитровича (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, м. Чернівці).

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару №1

від 09.03.2021 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено рішення затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Ахмедова Богдана Михайловича на тему «Земельно-ресурсний потенціал Волинської області та основні напрямки підвищення ефективності його використання» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 10 «Природничі науки» за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Дисертаційна робота рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Доктор географічних наук,
професор, завідувач кафедри
фізичної географії Волинського
національного університету
імені Лесі Українки

Фесюк В. О.

Кандидат географічних наук,
доцент кафедри фізичної географії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Чижевська Л. Т.

підпис *Фесюк В. О.*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«11» 02 2021 р. *Чижевської Л.Т.*
Фесюк В.О.